

Garcia Espuche, artífex del salvament de les restes, descobreix que el passeig del Born era fins al 1714 la plaça Major de Barcelona i reclama que ho torni a ser

Un altre oblit al Born

IGNASI ARAGAY

L'historiador Albert Garcia Espuche, artífex del salvament de les restes del Born, que malauradament no seran visitables fins al 2012, va donar a conèixer dimarts al vespre a l'Ateneu Barcelonès, durant la conferència entorn de l'Onze de Setembre que organitza cada any l'entitat, una simbòlica descoberta sobre la ciutat esclafada el 1714: "El Born era la plaça Major de Barcelona", i així és conegut i citat en diversos textos dels cronistes de l'època, segons ha documentat Garcia Espuche, que dirigeix la col·lecció del Museu d'Història de la Ciutat al voltant del jaciment del Born.

El que avui té forma de passeig arbrat, que connecta Santa Maria del Mar amb l'antic Mercat del Born, a finals del segle XVII i principis del XVIII era una plaça rectangular que exercia la funció de cor comercial d'una ciutat puixant, cosmopolita i festiva: "En absolut es pot parlar d'una ciutat endarrerida i aïllada", precisa Garcia Espuche. Al contrari. A la plaça Major, botigues amb productes d'arreu li donaven caràcter.

Però després de la derrota catalana en la Guerra de Successió, la Corona espanyola va manar enderrocar part del barri per fer-hi la Ciutadella, des d'on s'havia de controlar la capital catalana. Va ser aleshores quan la plaça del Born, eix d'aquella ciutat dinàmica i oberta, va ser escapçada per un extrem, on es van enderrocar les cases. Amb el temps, la plaça es va acabar convertint en el passeig que és avui i a l'esplanada entre la Ciutadella i el que havia quedat de la Ribera s'hi va aixecar el Mercat del Born.

Contra l'oblit

Garcia Espuche, que lamenta l'oblit d'un passat molt més brillant del que la gent creu, defineix la Barcelona del 1700 com "la ciutat del Born", una plaça que a banda de ser l'espai central diari de venda de fruita i verdura, era l'escenari de les grans festes populars en una ciutat en què literalment era no laborable dia sí i dia no. Però és que, a més, alhora era, "gràcies al cosmopolitisme de les seves botigues, l'espai on es feia més evident la intensa relació de Barcelona amb el món".

Quinze anys de guerra (1691-1714) van estroncar aquella brillantor, amb el desastrós final de l'Onze de Setembre: "Quasi totes les cases de la ciutat van ser colpides pels projectils. De fet, bona part de la ciutat històrica de la qual ara gaudim va ser en bona part refeta després del 1714". Barcelona i Catalunya van haver de tornar a començar i només gràcies a l'empenta del segle XVII la represa va ser factible al XVIII. "Per descomptat, aquella societat no necessitava, per tirar endavant, que una suposada racionalització exterior vingués a obrir-li els ulls i marcar-li la direcció d'un futur millor", diu Espuche per rebatre aquells que insisteixen a identificar la recuperació econòmica catalana amb les polítiques borbòniques.

Proposta per al segle XXI

Garcia Espuche creu que seria bo per al barri del Born, castigat per les inacabables obres que han de convertir l'antic mercat en jaciment visitable i centre cultural -i en un context de degradació del Gòtic i el Raval-, reconvertir el passeig en plaça i aprofitar l'operació per revitalitzar la zona. "Barcelona és l'única ciutat del món que té una plaça Major i que no ho sap. Aquesta plaça era, i hauria de tornar a ser, el Born".

"La derrota de 1714 va ser la culpable que es desfigurés el caràcter de plaça que havia tingut el Born, deixant-lo amputat i amb una certa forma de passeig. Més tard, això va provocar un oblit majúscul. I ara la plaça Major de Barcelona no tan sols no és Major, sinó que, anomenada *passeig*, ni tan sols és plaça. Som capaços, afortunadament, de recordar els fets de 1714, però no sabem que tenim plaça Major, mutilada i oblidada precisament com a conseqüència d'aquells fets".

L'eternització de les obres de l'antic Mercat del Born, on ara es comença la recuperació dels pilars de ferro, dels quals es desconeixia la greu patologia que patien, no fa sinó donar més força a la proposta de Garcia Espuche, que creu que en part es podria compensar el justificat malestar veïnal amb un projecte de futur que no arriba mai.

Notícia publicada al diari AVUI, pàgina 43. Dijous, 17 de setembre del 2009

Paraules clau: Born, Barcelona, Plaça, Espuche, Ciutat, Garcia, Passeig, Part, Mercat, Oblit